

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO
320 STRAIPSNIO 4 DALIES, 326 STRAIPSNIO 1 DALIES 4 PUNKTO
ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2017 m. birželio 26 d. Nr. KT8-N6/2017

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka 2017 m. birželio 6 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 9/2016 pagal pareiškėjo Lietuvos apeliacinio teismo prašymą Nr. 1B-13/2016 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 320 straipsnio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija) tiek, kiek ja draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka pagal nuteistojo apeliacinį skundą nagrinėjančiam teismui pabloginti kito nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį nesant dėl to prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo skundo.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Pareiškėjo argumentai

1. Pareiškėjas Lietuvos apeliacinis teismas apeliacine tvarka nagrinėjo baudžiamąją bylą pagal nuteistojo apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo nuosprendžio, kuriuo pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 129 straipsnio 1 dalį jis buvo pripažintas kaltu dėl nužudymo.

2. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste aktualios šios pareiškėjo nagrinėtos baudžiamosios bylos aplinkybės:

– pirmosios instancijos teismui buvo perduota baudžiamoji byla, kurioje, remiantis byloje surinktais įrodymais, be kita ko, teismo medicinos specialisto išvadomis, trims kaltinamiesiems buvo pareikšti kaltinimai dėl nužudymo (iš pradžių vienas iš jų, kilus tarpusavio konfliktui, o vėliau – kiti du kaltinamieji kitoje vietoje kilus konfliktui sudavė smūgius asmeniui ir šis po keleto valandų nuo patirtų smūgių mirė);

– nagrinėjant baudžiamąją bylą pirmosios instancijos teisme buvo paskirta komisijinė teismo medicinos ekspertizė; remiantis šios ekspertizės aktu buvo galima manyti, kad asmuo mirė nuo pirmojo kaltinamojo suduotų smūgių; atsižvelgus į tai, prokuroro prašymu kaltinimas buvo pakeistas – dėl nužudymo apkaltintas tik pirmasis smūgius sudavęs kaltinamasis; kiti du kaltinamieji buvo apkaltinti dėl viešosios tvarkos pažeidimo (buvo manoma, kad jų smūgiai sukėlė nežymų asmens sveikatos sutrikdymą); pirmosios instancijos teismas pagal pakeistą kaltinimą 2013 m. gruodžio 10 d. priėmė apkaltinamąjį nuosprendį, kuriuo pirmąjį smūgius sudavusį kaltinamąjį pripažino kaltu dėl tyčinio nužudymo (skyrė jam 10 metų laisvės atėmimo bausmę ir priteisė iš jo atlyginti turtinę ir neturtinę žalą), o kitus du kaltinamuosius pripažino kaltais dėl viešosios tvarkos pažeidimo;

– nuteistasis, pripažintas kaltu dėl tyčinio nužudymo, apeliaciniu skundu prašo arba pirmosios instancijos teismo nuosprendį pakeisti – jo veiką kvalifikuoti pagal BK 140 straipsnio 1 dalį (fizinio skausmo sukėlimas ar nežymus sveikatos sutrikdymas) ir skirti šio straipsnio sankcijoje numatytą bausmę, arba sušvelninti jo baudžiamąją atsakomybę ir kitaip išspręsti nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo klausimą, arba panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir baudžiamąją bylą grąžinti prokurorui; nei asmenys, nuteisti už viešosios tvarkos pažeidimą, nei prokuroras ar nukentėjusieji (nužudyto asmens tėvai) pirmosios instancijos teismo nuosprendžio neskundė;

– nagrinėjant baudžiamąją bylą apeliacinės instancijos teisme, siekiant pašalinti visas nuteistojo apeliaciniame skunde nurodytas baudžiamojoje byloje kylančias abejones, 2015 m. kovo 20 d. buvo paskirta nauja komisijinė teismo medicinos ekspertizė; remdamasis šios ekspertizės aktu, gautu 2015 m. gruodžio 10 d., apeliacinės instancijos teismas mano, kad asmuo galėjo mirti nuo bet kurio iš trijų nuteistųjų suduoto smūgio (ar smūgių).

Pareiškėjas Lietuvos apeliacinis teismas, negalėdamas pabloginti kitų nuteistųjų padėties nesant prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo skundo ir manydamas, kad dėl to negali teisingai išspręsti bylos, konstatavo, jog yra pakankamas pagrindas abejoti Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – ir BPK) 320 straipsnio 4 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) atitiktimi Konstitucijai, nutartimi baudžiamosios bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti minėtos dalies atitiktį Konstitucijai.

3. Pareiškėjo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

Pagal BPK 320 straipsnio 4 dalį pabloginti nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį apeliacinės instancijos teismas gali tik tuo atveju, kai dėl to yra prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo skundas; be to, nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtis negali būti pabloginta daugiau, negu to prašoma apeliaciniame skunde.

Esant tokiam teisiniam reguliavimui, kuriuo draudžiama pabloginti nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta, teisinę padėtį pagal kito nuteistojo apeliacinį skundą nesant prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo apeliacinio skundo, gali susidaryti tokia situacija, kad apeliacinės instancijos teismas, atlikęs įrodymų tyrimą ir nustatęs kitokias faktines aplinkybes, nei nustatė pirmosios instancijos teismas, privalėtų priimti akivaizdžiai neteisingą, kartu ir neteisėtą sprendimą, nes neturėtų procesinės teisinės galimybės nei pats įvertinti kito nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta, kaltės, nei grąžinti baudžiamosios bylos pirmosios instancijos teismui iš naujo nagrinėti ar prokurorui naujam kaltinamajam aktui surašyti. Dėl tokio teisinio reguliavimo apeliacinės instancijos teismui gali tapti neįmanoma įgyvendinti savo funkcijų – neleisti įsiteisėti neteisėtiems ir nepagrįstiems nuosprendžiams, pašalinti žemesnės instancijos teismų klaidas, neleisti įvykdyti neteisingumo. Taigi nėra užtikrinta galimybė paskirti teisingas bausmes nusikalstamas veikas padariusiems asmenims, taip pat gali būti pažeista apeliacinį skundą padavusio nuteistojo teisė į gynybą, nes, kaltais pripažinus (ir) kitus asmenis, galėtų būti kitaip (lengvinant nuteistojo padėtį) sprendžiamas jo baudžiamosios atsakomybės ir iš jo priteisto žalos atlyginimo klausimas. Teismas, priėmęs akivaizdžiai neteisingą, taigi neteisėtą, sprendimą, negali būti laikomas nešališku ir nepriklausomu, todėl kyla abejonių, ar BPK 320 straipsnio 4 dalis neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

II

Suinteresuoto asmens atstovo argumentai

4. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Seimo atstovo Seimo nario Rimo Andrikio rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas teisinis

reguliavimas neprieštarauja Konstitucijai. Suinteresuoto asmens atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

4.1. Baudžiamajame procese itin svarbu tinkamai atskirti jame dalyvaujančių valstybės institucijų (pareigūnų) procesines funkcijas. Teismas baudžiamajame procese turi būti nešališkas arbitras, objektyviai vertinantis baudžiamajoje byloje esančius nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių duomenis (įrodymus) ir priimančias teisingą sprendimą dėl asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo. Konstitucinė teismo funkcija vykdyti teisingumą yra iš esmės kitokia, nei vadovauti ikiteisminiam bylos tyrimui, vykdyti šio tyrimo kontrolę, palaikyti valstybinį kaltinimą ir kt. Palaikyti valstybinį kaltinimą yra konstitucinė prokuroro funkcija. Pažeidžiant procesinių funkcijų atskyrimo pusiausvyrą būtų kėsinamasi į baudžiamajo proceso esmę ir sistemą. Pagal BPK 256, 320 straipsnius apeliacinės instancijos teismas turi įgaliojimus inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis tik tuo atveju, kai to prašoma prokuroro ar nukentėjusiojo (jo atstovo) apeliaciniame skunde.

4.2. Principas *tantum devolutum quantum appellatum*, pagal kurį apeliacinės instancijos teismas turi tikrinti ir vertinti tik apskūstosios pirmosios instancijos teismo sprendimo dalies teisėtumą bei pagrįstumą ir neturi tikrinti ir vertinti, ar teisėtos ir pagrįstos yra tos sprendimo dalys, kurios nebuvo apskūstos apeliacine tvarka, nėra absoliutus. Apeliacinės instancijos teismas tam tikrais atvejais ne tik gali, bet ir privalo peržengti apeliacinio skundo ribas, tačiau baudžiamajame procese nukrypti nuo apeliacinio skundo ribų teismas gali ne nuteistojo ar išteisintojo padėti bloginančiais pagrindais, o siekdamas užtikrinti jo teises, pagerinti procesinę padėtį.

4.3. Principas *tantum devolutum quantum appellatum* yra glaudžiai susijęs su principu *non reformatio in peius* (draudimu pabloginti skundą padavusio asmens teisinę padėtį). Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika atkreiptinas dėmesys į Europos Tarybos Ministrų Komiteto 1992 m. spalio 19 d. rekomendaciją Nr. R (92) 17 „Dėl nuoseklumo skiriant bausmes“, kurios priedo F dalyje nustatyta, kad tuo atveju, kai teismo sprendimą skundžia tik kaltinamasis, turėtų būti atsižvelgiama į *reformatio in peius* draudimo principą. Tose valstybėse, kuriose prokuroras, kaltinamajam apskundus teismo sprendimą, turi teisę paduoti papildomą (aksesorinį) skundą, šiais įgaliojimais neturėtų būti naudojamosi siekiant pakirsti *reformatio in peius* draudimo principą ir taip atgrasyti kaltinamuosius nuo teismų sprendimų apskundimo. Rekomendacijos aiškinamajame rašte nurodyta, kad Ministrų Komitetui žinoma teisės apskūsti teismo sprendimą reglamentavimo valstybėse narėse įvairovė, tačiau iš esmės neteisinga skirti sunkesnę bausmę tuo atveju, kai skundas paduotas tik gynybos tikslais. Neteisingumas kyla ne tik dėl staigmenos elemento (tais atvejais, kai prokuroras nėra padavęs skundo), bet ir bendresne prasme – dėl kaltinamųjų atgrasyimo nuo jų teisės apskūsti teismo sprendimą įgyvendinimo. Jeigu kaltinamasis

mano, kad bylos baigtis padavus skundą gali tapti jam nepalankesnė, jis yra atgrasomas nuo šios teisės įgyvendinimo.

4.4. Suteikus apeliacinės instancijos teismui teisę pabloginti nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį, kai dėl to nėra prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo skundo, būtų nesilaikoma Europos Tarybos rekomendacijų, be to, baudžiamasis procesas taptų iš esmės nenuspėjamas. Pripažinus ginčijamą nuostatą prieštaraujančią Konstitucijai, būtų iš esmės išplėstos apeliacinio skundo nagrinėjimo ribos, o dėl to pailgėtų apeliacinių skundų nagrinėjimo terminai, padidėtų apeliacinės instancijos teismų darbo krūvis.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

Ginčijamas ir su juo susijęs teisinis reguliavimas

5. Šioje konstitucinės justicijos byloje prašoma ištirti BPK nuostatų, kuriomis reglamentuojami apeliacinės instancijos teismo įgaliojimai pabloginti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį, atitiktį Konstitucijai.

6. Seimas 2002 m. kovo 14 d. priėmė Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą, kurio 1 straipsniu patvirtino Baudžiamojo proceso kodeksą. Šis kodeksas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, Baudžiamojo proceso kodekso, patvirtinto 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785, ir Bausmių vykdymo kodekso, patvirtinto 2002 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. IX-994, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymo 1 straipsnį įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d.

BPK ne kartą buvo keičiamas ir (arba) papildomas, *inter alia* Seimo 2007 m. birželio 28 d. priimtu įstatymu, kuriuo, be kita ko, pakeista pareiškėjo ginčijama BPK 320 straipsnio 4 dalis.

7. BPK XXV skyriaus „Apeliacinis procesas“ 320 straipsnyje „Bylų apeliacinio nagrinėjimo bendrosios nuostatos“ (2002 m. kovo 14 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais), kurio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija) ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, nustatyta:

„1. Bylos apeliacine tvarka nagrinėjamos tik tais atvejais, kai yra apeliacinių skundų, paduotų šio Kodekso 313 straipsnyje nustatyta tvarka ir terminais.

2. Bylas apeliacine tvarka teismo posėdyje nagrinėja trijų teisėjų kolegija arba apygardos teismo ar Lietuvos apeliacinio teismo mišri Baudžiamųjų bylų skyriaus ir Civilinių bylų skyriaus trijų teisėjų kolegija.

3. Teismas patikrina bylą tiek, kiek to prašoma apeliaciniuose skunduose, ir tik dėl tų asmenų, kurie padavė apeliacinius skundus ar dėl kurių tokie skundai buvo paduoti. Tačiau jeigu teismas, nagrinėdamas bylą, nustato esminių šio Kodekso pažeidimų, jis, nepaisydamas to, ar gautas dėl jų skundas, patikrina, ar tai turėjo neigiamos įtakos ne tik asmeniui, dėl kurio skundo nagrinėjama byla, bet ir kitiems skundų nepadavusiems nuteistiesiems.

4. Pabloginti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį apeliacinės instancijos teismas gali tik tuo atveju, kai dėl to yra prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo skundai. Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtis negali būti pabloginta daugiau, negu to prašoma apeliaciniame skunde.

5. Jeigu apeliacinės instancijos teismas švelnina nuosprendį nuteistiesiems, kurie nuosprendį apskundė ar dėl kurių nuosprendis apskūstas, tai remdamasis pagrindais, taikytiniais ir kitiems nuteistiesiems, jis gali sušvelninti nuosprendį ir pastariesiems.

6. Apeliacinės instancijos teismas bylas nagrinėja viešai, išskyrus šio Kodekso 9 straipsnyje numatytus atvejus. Nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, taikomos šio Kodekso XIX skyriaus bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos, atsižvelgiant į šiame skyriuje numatytus ypatumus. Šio Kodekso 325¹ straipsnyje nurodytais atvejais byla gali būti nagrinėjama rašytinio proceso tvarka.

7. Nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme žodinio proceso tvarka, rašomas teismo posėdžio protokolas.“

Taigi šiame straipsnyje reglamentuojamos bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka sąlygos ir ribos, apeliacinės instancijos teismo sudėtis, kiti bendrieji bylų nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme klausimai.

Pagal šioje byloje ginčijamą BPK 320 straipsnio 4 dalį (2007 m. birželio 28 d. redakcija) pabloginti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį apeliacinės instancijos teismas gali tik esant prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo skundui ir ne daugiau, negu to prašoma apeliaciniame skunde.

Pažymėtina, kad BPK 320 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas principas *non reformatio in peius*, pagal kurį, nagrinėdamas bylą pagal nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, skundą, apeliacinės instancijos teismas negali pabloginti apelianto teisinės padėties, t. y. priimti tokio sprendimo, kuris apeliantui būtų mažiau palankus, nei skundžiamas teismo nuosprendis ar nutartis. Be to, pagal šioje dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtis negali būti pabloginta esant ne tik jo paties, bet ir kito nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, apeliaciniam skundui.

8. BPK 320 straipsnio 4 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) turinys aiškinamas visuminio BPK įtvirtinto teisinio reguliavimo kontekste.

9. Pagal BPK 320 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą bylos apeliacine tvarka nagrinėjamos tik tais atvejais, kai yra paduoti apeliaciniai skundai. Be to, pagal šio straipsnio 3 dalį apeliacinės instancijos teismas patikrina bylą tiek, kiek to prašoma apeliaciniuose skunduose, ir tik dėl tų asmenų, kurie padavė apeliacinius skundus ar dėl kurių tokie skundai buvo paduoti. Šia nuostata, taip pat BPK 320 straipsnio 4 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nuostata, kad pabloginti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį apeliacinės instancijos teismas gali ne daugiau, negu to prašoma prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo apeliaciniame skunde, yra išreikštas principas *tantum devolutum quantum appellatum*, pagal kurį apeliacinės instancijos teismas turi tikrinti ir vertinti tik apskųstosios pirmosios instancijos teismo sprendimo dalies teisėtumą bei pagrįstumą ir neturi tikrinti ir vertinti, ar teisėtos ir pagrįstos yra tos sprendimo dalys, kurios nebuvo apskųstos apeliacine tvarka.

Pažymėtina, kad principas *tantum devolutum quantum appellatum* nėra absoliutus. Pagal BPK 320 straipsnio 3 dalį bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribos plečiamos nustačius, kad buvo padaryti esminiai BPK pažeidimai, kurie nebuvo nurodyti apeliaciniame skunde ir kurie turėjo neigiamos įtakos kaltinamajam, o pagal šio straipsnio 5 dalį jos gali būti plečiamos, kai švelninamas nuosprendis kitiems, apeliacinių skundų nepadavusiems, nuteistiesiems.

9.1. Pagal BPK 320 straipsnio 3 dalį apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas bylą, privalo patikrinti, ar ikiteisminio tyrimo metu ir nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme nebuvo padaryta esminių BPK pažeidimų, turėjusių neigiamos įtakos ne tik asmeniui, dėl kurio skundo nagrinėjama byla, bet ir kitiems skundų nepadavusiems nuteistiesiems, neatsižvelgdamas į tai, ar tokie pažeidimai nurodyti apeliaciniame skunde. Pagal BPK 369 straipsnio 3 dalį esminiais BPK pažeidimais laikomi tokie šio kodekso reikalavimų pažeidimai, dėl kurių buvo suvaržytos įstatymų garantuotos kaltinamojo teisės ar kurie sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį.

9.1.1. Pagrindinės procesinės kaltinamojo teisės nustatytos BPK 22 straipsnio „Kaltinamasis“ 3 dalyje (2014 m. gegužės 15 d. redakcija), pagal kurią kaltinamasis turi teisę: žinoti, kuo jis kaltinamas, ir gauti kaltinamojo akto nuorašą; susipažinti teisme su byla; nustatytąja tvarka pasidaryti reikiamų dokumentų išrašus arba nuorašus; turėti gynėją; gauti vertimą žodžiu ir raštu; informuoti konsulines įstaigas ir vieną asmenį; gauti skubią medicinos pagalbą; pateikti prašymus; pareikšti nušalinimus; teikti įrodymus ir dalyvauti juos tiriant; nagrinėjimo teisme metu užduoti klausimus; duoti paaiškinimus apie teismo tiriamas bylos aplinkybes ir pareikšti savo nuomonę dėl kitų nagrinėjimo teisme dalyvių pareikštų prašymų; dalyvauti baigiamosiose kalbose, kai nėra gynėjo; kreiptis į teismą paskutiniu žodžiu; apskųsti teismo nuosprendį ir nutartis. Pažymėtina, kad esminiais BPK pažeidimais pripažįstami ne tik jo 22 straipsnio 3 dalyje nurodytų kaltinamojo teisių, bet ir kituose straipsniuose įtvirtintų teisių, kurias kaltinamasis turi teismo

bylos nagrinėjimo metu, suvaržymai, kaip antai 7 straipsnyje „Bylų nagrinėjimas laikantis rungimosi principo“ įtvirtinto rungimosi principo pažeidimas, 8 straipsnyje „Proceso kalba“ nustatytos kaltinamojo teisės kalbėti gimtąja arba kita kalba, kurią jis moka, suvaržymas.

9.1.2. Pažeidimais, sukliudžiusiais teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį, yra pripažįstami bet kokie konkrečių BPK reikalavimų pažeidimai, dėl kurių kyla abejonių dėl nuosprendžio ar nutarties teisėtumo ir pagrįstumo. Tai gali būti normų, kuriomis reglamentuojama ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo tvarka, bylų procesas pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme, pažeidimai, taip pat nuosprendžio ar nutarties priėmimo taisyklių pažeidimai, kitų nei kaltinamasis proceso dalyvių teisių suvaržymai ir pan.

9.2. Tačiau net ir nustatęs esminius BPK pažeidimus apeliacinės instancijos teismas negali pabloginti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties labiau, nei to prašoma apeliaciniame skunde.

10. Kaip minėta, pagal šioje byloje ginčijamą BPK 320 straipsnio 4 dalį (2007 m. birželio 28 d. redakcija) pabloginti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį apeliacinės instancijos teismas gali tik tuo atveju, kai dėl to yra prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo skundas. Asmens, dėl kurio paduotas apeliacinis skundas, padėtis gali būti pabloginta, be kita ko, perkvalifikavus nusikalstamą veiką į sunkesnę, sugriežtinus nuosprendžiu paskirtą bausmę, nuteisus nuosprendžiu išteisintą asmenį ar asmenį, kuriam byla buvo nutraukta, priteisus didesnę nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą. Viena iš priežasčių, dėl kurios gali būti pabloginta asmens padėtis, yra ta, kad, ištyrus įrodymus, nustatomos iš esmės skirtingos, nei nustatė pirmosios instancijos teismas, faktinės aplinkybės.

Kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimo teisme procedūra reglamentuojama BPK XIX skyriaus „Bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos“ 256 straipsnio „Kaltinime nurodytos veikos esminių faktinių aplinkybių ir jos kvalifikavimo pakeitimas teisme“ 1 dalyje.

10.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas 2013 m. lapkričio 15 d. nutarimu pripažino BPK 256 straipsnio 1 dalį (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) tiek, kiek joje nebuvo nustatyta, kad teismas gali savo iniciatyva pakeisti kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, prieštaraujančia Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

10.2. Atsižvelgus į Konstitucinio Teismo 2013 m. lapkričio 15 d. nutarimą, BPK 256 straipsnio 1 dalyje buvęs nustatytas teisinis reguliavimas Seimo 2015 m. birželio 23 d. priimtu įstatymu pakeistas ir įtvirtinta galimybė kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes iš esmės

skirtingomis pakeisti ne tik prokurorui, privačiam kaltintojui ar nukentėjusiajam pateikus rašytinį prašymą, bet ir paties teismo iniciatyva.

BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2015 m. birželio 23 d. redakcija) nustatyta:

„Prokuroras, privatus kaltintojas ir nukentėjusysis turi teisę iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos pateikti rašytinį prašymą kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis. Šiame prašyme turi būti išdėstytos šios iš esmės skirtingos faktinės aplinkybės. Teismas, gavęs tokį prašymą, taip pat tais atvejais, kai yra pagrindas manyti, kad kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės gali būti pakeistos iš esmės skirtingomis, apie tai nedelsdamas praneša nagrinėjimo teisme dalyviams. Jeigu yra gautas prokuroro, privataus kaltintojo ar nukentėjusiojo prašymas kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis, šio prašymo nuorašai įteikiami nagrinėjimo teisme dalyviams. Išnagrinėjus baudžiamąją bylą, nuosprendyje gali būti paliekamos ir kaltinamajame akte nurodytos veikos faktinės aplinkybės.“

Pažymėtina, kad šioje dalyje nėra nustatyta jokių apribojimų kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis pakeisti apeliacinės instancijos teisme.

10.3. Pagal BPK 320 straipsnio 6 dalį (2016 m. birželio 30 d. redakcija), nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, taikomos BPK XIX skyriuje nustatytos bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos, atsižvelgiant į XXV skyriuje „Apeliacinis procesas“ numatytus ypatumus. Vadinas, nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, BPK 256 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalis turi būti taikoma atsižvelgiant į XXV skyriuje „Apeliacinis procesas“, *inter alia* ginčijamoje 320 straipsnio 4 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija), numatytus ypatumus.

10.4. BPK 256 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytuoju BPK 320 straipsnio 4 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) pažymėtina, kad, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, pakeisti pirmosios instancijos teismo nuosprendyje nustatytas veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, jeigu tai lemtų nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, *inter alia* nusikalstamos veikos perkvalifikavimą į sunkesnę, nuosprendžiu paskirtos bausmės sugriežtinimą, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, nuteisimą, didesnio nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo priteisimą, apeliacinės instancijos teismas gali tik tuo atveju, kai to prašoma prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo apeliaciniame skunde, ir ne daugiau, negu prašoma.

Vadinas, baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui nesuteikti įgaliojimai, ištyrus naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, savo iniciatyva pakeisti pirmosios instancijos teismo nuosprendyje nustatytas veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, jeigu tas pakeitimas lemtų nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą,

taip pat nesuteikti įgaliojimai pakeisti pirmosios instancijos teismo nuosprendyje nustatytas veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, jeigu dėl to nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtis būtų pabloginta labiau, nei to prašoma prokuroro, privataus kaltintojo ar nukentėjusiojo apeliaciniame skunde. Teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, savo iniciatyva gali pakeisti pirmosios instancijos teismo nuosprendyje nustatytas veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis tik jeigu toks pakeitimas lemia nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pagerinimą arba jeigu dėl to pakeitimo jų padėtis nepasikeičia.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal BPK 256 straipsnio (2015 m. birželio 23 d. redakcija) 1 dalį, išnagrinėjus baudžiamąją bylą, nuosprendyje gali būti paliekamos ir kaltinamajame akte nurodytos veikos faktinės aplinkybės.

11. Kaip minėta, pareiškėjo teigimu, pagal visuminį BPK nustatytą teisinį reguliavimą apeliacinės instancijos teismas, nagrinėjantis baudžiamąją bylą pagal nuteistojo apeliacinį skundą, atlikęs įrodymų tyrimą ir nustatęs kitokias faktines aplinkybes, nei nustatė pirmosios instancijos teismas, negali ne tik pabloginti kito nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam nutraukta byla, teisinės padėties, kai nėra atitinkamo prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo skundo, bet ir grąžinti baudžiamosios bylos pirmosios instancijos teismui iš naujo nagrinėti ar prokurorui naujam kaltinamajam aktui surašyti.

11.1. Pagal BPK 326 straipsnio „Apeliacinės instancijos teismo sprendimų, priimamų išnagrinėjus bylą, rūšys“ 1 dalies 4 punktą (2007 m. birželio 28 d. redakcija), išnagrinėjęs bylą teismo posėdyje, dėl apskūsto nuosprendžio apeliacinės instancijos teismas priima nutartį „panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, jeigu bylą išnagrinėjo šališkas pirmosios instancijos teismas arba byla išnagrinėta pažeidžiant šio Kodekso 224 ir 225 straipsniuose nustatytas teisingumo taisykles, arba kai apeliacinės instancijos teisme paaiškėja, kad nuteistasis veikos padarymo metu sirgo ar iki nuosprendžio priėmimo pirmosios instancijos teisme susirgo psichikos liga ir jam turėjo būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės“.

Taigi pagal BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punktą (2007 m. birželio 28 d. redakcija) apeliacinės instancijos teismas nutartimi panaikina nuosprendį ir perduoda bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui tuo atveju, kai bylą nagrinėjęs pirmosios instancijos teismo teisėjas (jeigu bylą nagrinėjo teisėjų kolegija – bent vienas iš teisėjų), esant kuriam nors iš BPK 58 straipsnyje išvardytų nušalinimo pagrindų, nenusišalino arba nebuvo nušalintas BPK 59 straipsnyje nustatyta tvarka. Nuosprendis taip pat panaikinamas ir byla perduodama iš naujo nagrinėti teismui *inter alia* tais atvejais, kai bylą, teisingą apygardos teismui, išnagrinėja apylinkės teismas arba jeigu nuteistasis veikos padarymo metu sirgo ar iki nuosprendžio priėmimo

pirmosios instancijos teisme susirgo psichikos liga ir jam turėjo būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės.

Pažymėtina, kad BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkte (2007 m. birželio 28 d. redakcija) išvardytų atvejų sąrašas yra išsamus: apeliacinės instancijos teismui nesuteikti įgaliojimai panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui kokiais nors kitais, nei nustatytieji šiame punkte, pagrindais.

11.2. Pagal BPK 326 straipsnio 1 dalies 5 punktą (2007 m. birželio 28 d. redakcija), išnagrinėjęs bylą teismo posėdyje, dėl apskųsto nuosprendžio apeliacinės instancijos teismas priima nutartį panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą prokurorui, kai ikiteisminio tyrimo metu buvo surašytas iš esmės BPK 219 straipsnio reikalavimų neatitinkantis kaltinamasis aktas ir tai trukdo nagrinėti bylą.

Taigi pagal BPK 326 straipsnio 1 dalies 5 punktą (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nutartis panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą prokurorui apeliacinės instancijos teisme priimama tuo atveju, jeigu pirmosios instancijos teismas nuosprendį priėmė nepaisydamas to, kad ikiteisminio tyrimo metu buvo surašytas iš esmės BPK 219 straipsnio reikalavimų neatitinkantis kaltinamasis aktas ir tai trukdo nagrinėti bylą. Kaltinamasis aktas iš esmės neatitinka BPK 219 straipsnyje „Kaltinamojo akto turinys“ nustatytų reikalavimų ir tai trukdo nagrinėti bylą, be kita ko, kai: kaltinamajame akte nėra nurodyta padarytos nusikalstamos veikos vieta, laikas, būdai, padariniai ir kitos svarbios aplinkybės, atitinkančios baudžiamajame įstatyme nustatytus nusikalstamos veikos sudėties požymius; jame pateiktas nusikalstamos veikos aprašymas akivaizdžiai neatitinka nurodyto baudžiamajame įstatyme numatyto nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėties; kaltinamajame akte nėra nurodyta BK straipsnio, kuriame numatyta atsakomybė už padarytą veiką, dalis ar punktas, kai BK straipsnis susideda iš dalių ar punktų.

11.3. Taigi pagal BPK 326 straipsnio 1 dalies 4, 5 punktus (2007 m. birželio 28 d. redakcija) baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjantis teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, neturi teisinio pagrindo panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui arba perduoti ją prokurorui.

11.4. Pažymėtina ir tai, kad BPK 326 straipsnyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) yra nustatyti pagrindai, kada apeliacinės instancijos teismas gali panaikinti apskųstą pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir priimti naują arba pakeisti apskųstą nuosprendį, tačiau šiame straipsnyje nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytuoju BPK 320 straipsnio 4 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) matyti, kad baudžiamąją bylą apeliacine tvarka

nagrinėjantis teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, kai nėra atitinkamo prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo skundo, negali pakeisti pirmosios instancijos teismo nuosprendžio arba panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendžio ir priimti naujo.

12. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad apeliacinis skundas dėl teismo nuosprendžio gali būti paduodamas per dvidešimt dienų nuo nuosprendžio paskelbimo dienos (BPK 313 straipsnio 3 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija)). Turintys teisę paduoti apeliacinį skundą asmenys, kurie dėl svarbių priežasčių praleido apskundimo terminą, turi teisę prašyti priėmusį nuosprendį teismą atnaujinti praleistą terminą (BPK 314 straipsnio 1 dalis), tačiau prašymas atnaujinti praleistą apeliacinio skundo padavimo terminą negali būti paduotas, jei nuo nuosprendžio paskelbimo praėjo daugiau kaip šeši mėnesiai (BPK 314 straipsnio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija)).

Taigi pagal BPK 314 straipsnio 4 dalį (2007 m. birželio 28 d. redakcija), pasibaigus terminui, per kurį galima prašyti priėmusį nuosprendį teismą atnaujinti praleistą apeliacinio skundo padavimo terminą, prokuroras, privatus kaltintojas, nukentėjusysis ir civilinis ieškovas nebeturi teisinės galimybės, gindami savo arba viešąjį interesą, paduoti apeliacinio skundo, nors, baudžiamąją bylą apeliacine tvarka pagal nuteistojo apeliacinį skundą nagrinėjančiam teismui ištyrus naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, galėtų atsirasti pagrindas paduoti tokį skundą.

13. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirmosios instancijos teismo nuosprendis įsiteisėja, jei pasibaigus apeliacinio skundo padavimo terminui jis nėra apskūstas; apskūstas pirmosios instancijos teismo nuosprendis įsiteisėja nuo apeliacinės instancijos teismo sprendimo paskelbimo dienos (BPK 336 straipsnio 1, 2 dalys). Apeliacinės instancijos teismo nuosprendis įsiteisėja nuo jo paskelbimo dienos (BPK 336 straipsnio 3 dalis).

14. Įsiteisėję teismo nuosprendžiai ir nutartys gali būti apskūsti kasacine tvarka, tačiau šia tvarka apskūsti įsiteisėjusį nuosprendį ar nutartį galima tik dėl tų klausimų, kurie buvo nagrinėti apeliacinės instancijos teisme (BPK 367 straipsnio 3 dalis (2014 m. kovo 13 d. redakcija)); be to, kasacinės instancijos teismas nagrinėja bylas tik teisės taikymo aspektu (BPK 376 straipsnio 1 dalis).

Taigi pagal BPK 367 straipsnio 3 dalį (2014 m. kovo 13 d. redakcija) prokuroras, privatus kaltintojas, nukentėjusysis ir civilinis ieškovas neturi teisinės galimybės, remdamiesi apeliacinės

instancijos teismo ištirtais naujais ar pirmosios instancijos teismo jau tirtais įrodymais, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, gindami savo arba viešąjį interesą, kreiptis į kasacinės instancijos teismą, siekdami pabloginti asmens, dėl kurio nebuvo paduotas apeliacinis skundas, padėtį arba asmens, dėl kurio buvo paduotas apeliacinis skundas, padėtį pabloginti labiau, nei buvo prašoma skunde.

15. Pagal BPK 443 straipsnio 1 dalį įsiteisėjęs teismo nuosprendis ar nutartis gali būti panaikinti ir baudžiamoji byla atnaujinta dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių, nurodytų BPK 444 straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose:

1) įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustačius liudytojo ar nukentėjusiojo parodymų arba ekspertizės akto melagingumą, taip pat kitų įrodymų, kuriais paremtas nuosprendis ar nutartis, netikrumą;

2) įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustačius, kad nagrinėdami bylą teisėjai nusikalstamai piktnaudžiavo;

3) įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustačius, kad atlikdami ikiteisminį tyrimą pareigūnai nusikalstamai piktnaudžiavo ir dėl to buvo priimtas neteisėtas ir nepagrįstas nuosprendis;

4) dėl kitokių aplinkybių, kurios teismui nebuvo ir negalėjo būti žinomos priimant nuosprendį ar nutartį, nors ikiteisminis tyrimas ir bylos nagrinėjimas teisme buvo atliktas išsamiai, ir kurios vienos ar kartu su anksčiau nustatytomis aplinkybėmis įrodo, kad nuteistasis yra nekaltas arba kad jis padarė lengvesnę ar sunkesnę nusikalstamą veiką negu ta, už kurią jis nuteistas, taip pat kurios įrodo, kad išteisintasis arba asmuo, kurio byla nutraukta, yra kaltas.

Šiame kontekste pažymėtina, kad pareiškimą dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių prokurorui gali paduoti nuteistasis, išteisintasis, jų gynėjai ir atstovai pagal įstatymą, nukentėjusysis, civilinis ieškovas, civilinis atsakovas ir jų atstovai (BPK 446 straipsnio 1 dalis). Prokuroras, manydamas, kad gali būti bent viena iš BPK 444 straipsnyje numatytų aplinkybių, dėl kurių galima atnaujinti baudžiamąją bylą, savo iniciatyva, taip pat proceso dalyvių prašymu priima nutarimą pradėti procesą dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių (BPK 446 straipsnio 3 dalis). Kai naujai paaiškėjusios aplinkybės baigiamos tirti ir yra pagrindas atnaujinti bylą, prokuroras tyrimo medžiagą ir savo išvadą perduoda Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkui (BPK 447 straipsnio 1 dalis). Įsiteisėjusį nuosprendį ar nutartį panaikina ir bylas dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių atnaujina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus trijų teisėjų kolegija (BPK 443 straipsnio 2 dalis).

Taigi pagal BPK 443 straipsnio 1 dalį, 444 straipsnio 1 dalies 4 punktą dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių gali būti panaikintas tik įsiteisėjęs teismo nuosprendis ar nutartis; be to,

aplinkybės, dėl kurių būtų galima panaikinti nuosprendį ar nutartį ir atnaujinti baudžiamąją bylą, turėtų būti tokios, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos teismui jį (ją) priimant, *inter alia* jos negali būti nustatytos tame pačiame nuosprendyje ar nutartyje, kurį (-ią) norima panaikinti siekiant atnaujinti baudžiamąją bylą; tiek prokuroras, tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija turi diskreciją spręsti, ar atitinkamos aplinkybės yra naujos, ar jos turėjo įtakos teismų sprendimų teisėtumui ir pagrįstumui, ar yra pagrindas atnaujinti baudžiamąją bylą.

Vadinasi, jeigu baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui būtų buvusios žinomos ar būtų galėjusios būti žinomos kitokios aplinkybės, nei nustatė pirmosios instancijos teismas, įsiteisėjus apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiui ar nutarčiai nebūtų teisinio pagrindo dėl jų panaikinti nuosprendį ar nutartį ir atnaujinti baudžiamąją bylą.

16. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste apibendrinant ginčijamą ir su juo susijusį teisinį reguliavimą pažymėtina, kad:

- BPK 320 straipsnio 4 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytuoju BPK 326 straipsnyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) matyti, kad baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjantis teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, kai nėra atitinkamo prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo skundo, negali pakeisti pirmosios instancijos teismo nuosprendžio arba panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendžio ir priimti naujo;

- pagal BPK 326 straipsnio 1 dalies 4, 5 punktus (2007 m. birželio 28 d. redakcija) baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjantis teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, neturi teisinio pagrindo panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui arba perduoti ją prokurorui;

- pagal BPK 314 straipsnio 4 dalį (2007 m. birželio 28 d. redakcija), pasibaigus terminui, per kurį galima prašyti priėmusį nuosprendį teismą atnaujinti praleistą apeliacinio skundo padavimo terminą, prokuroras, privatus kaltintojas, nukentėjusysis ir civilinis ieškovas nebeturi teisinės galimybės, gindami savo arba viešąjį interesą, paduoti apeliacinio skundo, nors, baudžiamąją bylą apeliacine tvarka pagal nuteistojo apeliacinį skundą nagrinėjančiam teismui ištyrus naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali

lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, galėtų atsirasti pagrindas paduoti tokį skundą;

– pagal BPK 367 straipsnio 3 dalį (2014 m. kovo 13 d. redakcija) prokuroras, privatus kaltintojas, nukentėjusysis ir civilinis ieškovas neturi teisinės galimybės, remdamiesi apeliacinės instancijos teismo ištirtais naujais ar pirmosios instancijos teismo jau tirtais įrodymais, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, gindami savo arba viešąjį interesą, kreiptis į kasacinės instancijos teismą, siekdami pabloginti asmens, dėl kurio nebuvo paduotas apeliacinis skundas, padėtį arba asmens, dėl kurio buvo paduotas apeliacinis skundas, padėtį pabloginti labiau, nei buvo prašoma skunde;

– pagal BPK 443 straipsnio 1 dalį, 444 straipsnio 1 dalies 4 punktą, jeigu baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui būtų buvusios žinomos ar būtų galėjusios būti žinomos kitokios aplinkybės, nei nustatė pirmosios instancijos teismas, įsiteisėjus apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiui ar nutarčiai nebūtų teisinio pagrindo dėl jų panaikinti nuosprendį ar nutartį ir atnaujinti baudžiamąją bylą.

II

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

17. Šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijama BPK nuostatų, kuriomis reglamentuojami apeliacinės instancijos teismo įgaliojimai pabloginti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį, atitiktis Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

18. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas yra itin talpus, jis apima daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų; šis konstitucinis principas įkūnija ir Konstitucijos preambulėje įtvirtintą atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekį (*inter alia* 2002 m. rugsėjo 19 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2014 m. kovo 18 d. nutarimai).

18.1. Konstitucijos preambulėje įtvirtintas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis suponuoja tai, kad privalu stengtis užtikrinti, kad kiekvienas asmuo ir visa visuomenė būtų saugūs nuo nusikalstamų kėsinių (*inter alia* 2006 m. sausio 16 d., 2012 m. birželio 4 d., 2016 m. birželio 27 d. nutarimai).

Nusikaltimai – tai teisės pažeidimai, kuriais itin šiurkščiai pažeidžiamos žmogaus teisės ir laisvės, kitos Konstitucijos saugomos ir ginamos vertybės, daromas neigiamas poveikis gyvenimo sąlygoms, žmonių gyvenimo lygiui, kėsiniams į valstybės ir visuomenės gyvenimo pagrindus (*inter alia* 2000 m. gegužės 8 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai).

Valstybės, kaip visos visuomenės politinės organizacijos, paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą, todėl vykdydama savo funkcijas ir veikdama visos visuomenės interesais valstybė turi priedermę užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių, kitų Konstitucijos saugomų ir ginamų vertybių, kiekvieno asmens ir visos visuomenės veiksmingą apsaugą *inter alia* nuo nusikalstamų kėsinių (inter alia 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. sausio 16 d., 2013 m. lapkričio 15 d. nutarimai). Jeigu valstybė nesiimtų deramų veiksmų, kuriais būtų siekiama užkirsti kelią nusikaltimams, būtų griaunamas pasitikėjimas valstybės valdžia, įstatymais, didėtų nepagarba teisinei tvarkai, įvairiems socialiniams institutams; todėl pagal Konstituciją valstybė – visos visuomenės organizacija, privalanti garantuoti viešąjį interesą, turi ne tik teisę, bet ir priedermę imtis įvairių teisėtų priemonių, užkertančių kelią nusikaltimams, ribojančių bei mažinančių nusikalstamumą (inter alia 2006 m. sausio 16 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai). Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstitucijoje įtvirtintą demokratinės teisinės valstybės sampratą, valstybė ne tik siekia saugoti ir ginti asmenį ir visuomenę nuo nusikaltimų ir kitų pavojingų teisės pažeidimų, bet ir sugeba tai daryti veiksmingai (inter alia 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. sausio 16 d., 2008 m. rugsėjo 17 d. nutarimai).

18.2. Konstitucinis Teismas 2006 m. sausio 16 d. nutarime pažymėjo, kad iš Konstitucijos kylanti valstybės priedermė užtikrinti kiekvieno asmens ir visos visuomenės saugumą nuo nusikalstamų kėsinių suponuoja ne tik įstatymų leidėjo teisę ir pareigą įstatymais apibrėžti nusikalstamas veikas ir nustatyti baudžiamąją atsakomybę už jas, bet ir jo teisę bei pareigą reglamentuoti su nusikalstamų veikų atskleidimu bei tyrimu ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimu susijusius santykius – baudžiamojo proceso santykius; baudžiamojo proceso santykiai įstatymu turi būti reguliuojami taip, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos greitai atskleisti ir išsamiai ištirti nusikalstamas veikas, teisingai nubausti nusikalstamas veikas padariusius asmenis (ar kitaip pagal įstatymą išspręsti jų baudžiamosios atsakomybės klausimą), taip pat teisinės prielaidos užtikrinti, kad niekas nekaltas nebūtų nuteistas; būtina siekti, kad būtų užtikrinta nukentėjusių nuo nusikalstamų veikų asmenų teisių apsauga, taip pat kad nebūtų nepagrįstai suvaržytos asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, teisės; baudžiamojo proceso teisinis reguliavimas neturi sudaryti prielaidų vilkinti nusikalstamų veikų tyrimą ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimą, taip pat prielaidų baudžiamojo proceso dalyviams piktnaudžiauti procesinėmis ar kitomis teisėmis; kitaip pasunkėtų valstybės konstitucinės priedermės teisėtomis priemonėmis užtikrinti kiekvieno asmens ir visos visuomenės saugumą, konstitucinėmis vertybėmis grindžiamą teisinę tvarką įgyvendinimas.

19. Tam tikri reikalavimai teismo procesui kyla ir iš Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta, kad asmuo, kaltinamas padaręs nusikaltimą, turi teisę, kad jo bylą viešai ir teisingai išnagrinėtų nepriklausomas ir nešališkas teismas.

19.1. Aiškindamas iš Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalies, konstitucinio teisinės valstybės principo kylančią asmens teisę į tinkamą teismo procesą, kuris yra būtina sąlyga bylai teisingai išspręsti, Konstitucinis Teismas 2006 m. sausio 16 d. nutarime yra pažymėjęs, kad ji reiškia, jog baudžiamajame procese teisme turi būti paisoma proceso aiškumo, proceso dalyvių lygiateisiškumo, jų dalyvavimo įrodinėjimo procese, jų teisės turėti vertėją, rungimosi ir kitų principų, idant būtų išsamiai, objektyviai, nešališkai ištirtos nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės ir būtų priimtas teisingas sprendimas baudžiamojoje byloje; Konstitucija įpareigoja įstatymų leidėją reguliuojant baudžiamojo proceso santykius nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų užtikrintos baudžiamojo proceso dalyvių teisės: procesas turi būti toks, kad būtų užtikrinta veiksminga asmens, nukentėjusio nuo nusikalstamos veikos, teisių apsauga ir kad toks asmuo galėtų naudotis visomis iš Konstitucijos kylančiomis teisėmis; baudžiamasis procesas turi būti ir toks, kad nebūtų pažeistos ir asmens, įtariamo, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, konstitucinės teisės: turi būti užtikrinta jo teisė į gynybą, teisė turėti advokatą, teisė žinoti, kuo yra kaltinamas, ir kt.; garantuojant asmens teises teisminiame procese būtina užtikrinti, kad procesas vyktų sąžiningai, kvalifikuotai, kad būtų gerbiama proceso šalių teisės, o bylą nagrinėtų neutralus teisėjas. Konstitucijos reikalavimas teisingai išnagrinėti bylą suponuoja ir tai, kad teismas turi teisingai nustatyti tikrąsias bylos aplinkybes, teisingai pritaikyti baudžiamuosius įstatymus (*inter alia* 2006 m. sausio 16 d., 2013 m. lapkričio 15 d., 2016 m. birželio 27 d. nutarimai).

19.2. Konstitucinė teisė į teisingą teismą *inter alia* reiškia ne tik tai, kad teismo proceso metu turi būti laikomasi baudžiamojo proceso teisės principų ir normų, bet ir tai, kad baudžiamajame įstatyme nustatyta ir teismo paskirta bausmė turi būti teisinga; baudžiamajame įstatyme turi būti numatytos visos galimybės teismui, atsižvelgus į visas bylos aplinkybes, asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, paskirti teisingą bausmę; neteisingos bausmės paskyrimas reikštų, kad yra pažeidžiama asmens teisė į teisingą teismą, taigi ir Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalis, konstitucinis teisinės valstybės principas (2013 m. lapkričio 15 d. nutarimas).

20. Kaip yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas, pareiga nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme paisyti baudžiamojo proceso teisės principų ir normų negali būti interpretuojama kaip leidžianti baudžiamojo proceso teisės ar baudžiamosios teisės principus ir normas iškelti aukščiau už Konstitucijos principus ir normas, baudžiamojo proceso teisės ar baudžiamosios teisės principus ir normas aiškinti taip, kad būtų paneigta, iškreipta ar ignoruojama Konstitucijos nuostatų prasmė, baudžiamojo proceso teisės ar baudžiamosios teisės principus ir normas priešpriešinti bendriesiems teisės principams (2006 m. sausio 16 d. nutarimas).

21. Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.“

21.1. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 109 straipsnį, ne kartą yra konstatavęs (*inter alia* 1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2014 m. gegužės 8 d. nutarimuose), kad teismai, vykdydami teisingumą, privalo užtikrinti Konstitucijoje, įstatymuose ir kituose teisės aktuose išreikštos teisės įgyvendinimą, garantuoti teisės viršenybę, apsaugoti žmogaus teises ir laisves. Konstitucinė teisingumo vykdymo samprata suponuoja ir tai, kad teismai bylas turi spręsti tik griežtai laikydamiesi įstatymuose nustatytų procesinių bei kitų reikalavimų ir neperžengdami savo jurisdikcijos ribų, neviršydami kitų įgaliojimų (*inter alia* 2006 m. sausio 16 d., 2013 m. lapkričio 15 d. nutarimai). Iš Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies teismams kyla pareiga teisingai ir objektyviai išnagrinėti bylas, priimti motyvuotus ir pagrįstus sprendimus (*inter alia* 2007 m. gegužės 15 d., 2011 m. sausio 31 d., 2014 m. gegužės 8 d. nutarimai). Konstitucijoje įtvirtintas teisingumo principas, taip pat nuostata, kad teisingumą vykdo teismai, reiškia, jog konstitucinė vertybė yra ne pats sprendimo priėmimas teisme, bet būtent teismo teisingo sprendimo priėmimas; konstitucinė teisingumo samprata suponuoja ne formalų, nominalų teismo vykdomą teisingumą, ne išorinę teismo vykdomo teisingumo regimybę, bet tokius teismo sprendimus (kitus baigiamuosius teismo aktus), kurie savo turiniu nėra neteisingi; vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra tas teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija (*inter alia* 2006 m. rugsėjo 21 d., 2012 m. rugsėjo 25 d., 2014 m. gegužės 8 d. nutarimai).

21.2. Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje ne kartą yra pažymėjęs, jog negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų neleidžiama teismui, atsižvelgus į visas turinčias reikšmės bylos aplinkybes ir vadovaujantis teise, nenusižengiant iš Konstitucijos kylantiems teisingumo, protingumo imperatyvams, priimti teisingą sprendimą byloje ir šitaip įvykdyti teisingumą; antraip būtų apriboti ar net paneigti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio 1 dalies, kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą, taip pat būtų nukrypta nuo teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisingumą vykdančios institucijos, konstitucinės sampratos, nuo konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo principų (*inter alia* 2006 m. rugsėjo 21 d., 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimai).

21.3. Konstitucinis Teismas 2006 m. sausio 16 d. nutarime konstatavo, kad būtinybė apsaugoti asmens teises ir teisėtus interesus, taip pat tai, kad teismas yra valstybės institucija, kuri, vykdydama teisingumą, padeda valstybei užtikrinti asmens, visos visuomenės saugumą nuo nusikalstamų kėsinių, lemia ir tam tikrus teismo įgaliojimus baudžiamajame procese; teismas baudžiamajame procese turi būti ir nešališkas arbitras, objektyviai vertinantis baudžiamajame byloje esančius nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių duomenis (įrodymus) ir priimantis teisingą sprendimą dėl asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo, ir kartu, siekdamas nustatyti tiesą, turi aktyviai veikti baudžiamajame procese – apibrėžti baudžiamosios bylos nagrinėjimo ribas, atlikti tam tikrus proceso veiksmus, asmenims, dalyvaujantiems teisme

vykstančiame procese, neleisti piktnaudžiauti savo teisėmis ar įgaliojimais, spręsti kitus su baudžiamosios bylos nagrinėjimu teisme susijusius klausimus; teismas, nagrinėdamas baudžiamąją bylą, turi veikti taip, kad baudžiamojoje byloje būtų nustatyta tiesa ir būtų teisingai išspręstas asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo klausimas. Pagal Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalį, konstitucinius teisinės valstybės, teisės į tinkamą procesą principus teismas turi pareigą ne tik išsamiai ir nešališkai ištirti visas baudžiamosios bylos aplinkybes, bet ir teisingai taikyti baudžiamuosius įstatymus, *inter alia* tinkamai kvalifikuoti kaltinamojo padarytą nusikalstamą veiką (2013 m. lapkričio 15 d. nutarimas).

22. Pagal Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos teismai yra Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai. Konstitucijoje (*inter alia* jos 111 straipsnio 1 dalyje) yra ne tik nustatyta keturių grandžių bendrosios kompetencijos teismų sistema (kaip institucijų sistema), bet ir įtvirtinti bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos, kaip bylų teismo nagrinėjimo procesinių pakopų sistemos, pagrindai. Konstitucinė asmens teisė kreiptis į teismą, bendrosios kompetencijos teismų instancinė sistema suponuoja tai, kad įstatymu turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad pirmosios instancijos bendrosios kompetencijos teismo baigiamąjį aktą būtų galima apskųsti bent vienos aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismui (*inter alia* 2006 m. sausio 16 d., 2013 m. lapkričio 15 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos paskirtis – sudaryti prielaidas aukštesnės instancijos teismuose ištaisyti bet kurias fakto (t. y. teisiškai reikšmingų faktų nustatymo ir vertinimo) ar bet kurias teisės (t. y. teisės taikymo) klaidas, kurias dėl kokių nors priežasčių gali padaryti žemesnės instancijos teismas, ir neleisti, kad kokioje nors bendrosios kompetencijos teismų nagrinėtoje civilinėje, baudžiamojoje ar kitos kategorijos byloje būtų įvykdytas neteisingumas; priešingu atveju būtų nukrypta nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, būtų pažeista asmens konstitucinė teisė į tinkamą teismo procesą; minėtas žemesnės instancijos teismų klaidų ištaisymas ir su tuo susijęs kelio neteisingumui užkirtimas yra atitinkamos bylos šalių ir visuomenės apskritai pasitikėjimo ne tik atitinkamą bylą nagrinėjančiu bendrosios kompetencijos teismu, bet ir visa bendrosios kompetencijos teismų sistema *conditio sine qua non* (*inter alia* 2006 m. kovo 28 d., 2013 m. lapkričio 15 d. nutarimai).

23. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste aiškinant Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalies, 111 straipsnio 1 dalies nuostatas ir atsižvelgiant į konstitucinį teisingumo principą pažymėtina, kad konstitucinės teisės į teisingą teismą sudedamoji dalis yra asmens teisė į pagrįstą (argumentuotą) sprendimą, kuri suponuoja būtinybę aukštesnės, *inter alia* apeliacinės, instancijos teismui turėti visas procesines galimybes tinkamai išnagrinėti gautus skundus ir priimti teisingus ir pagrįstus (argumentuotus) sprendimus.

Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija

24. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste svarbi Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) jurisprudencija, susijusi su teise į teisingą bylos nagrinėjimą, teismo įgaliojimais savo iniciatyva keisti nusikalstamos veikos kvalifikavimą.

24.1. EŽTT, aiškindamas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą turinį, savo jurisprudencijoje yra pažymėjęs, be kita ko, kad ši teisė apima teismo pareigą ne tik visapusiškai ir išsamiai ištirti visas bylos aplinkybes, kurios leistų nepriklausomam ir nešališkam teismui kiekvienu atveju priimti teisingą ir argumentuotą sprendimą, bet ir priimti šį sprendimą per įmanomai trumpiausią laiką; teismai turi pareigą užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp šių skirtingų teisės į teisingą teismą turinį sudarančių elementų (1992 m. spalio 12 d. sprendimas byloje *Boddaert prieš Belgiją* (peticijos Nr. 12919/87)).

Pažymėtina, kad kriterijai, kuriais remdamasis EŽTT vertina, ar proceso trukmė atitinka Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimus, yra bylos sudėtingumas, baudžiamajame procese persekiojamo asmens elgesys, institucijų veiksmai organizuojant bylos procesą, proceso reikšmė persekiojamam asmeniui ir kt. (2004 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Pedersen ir Baadsgaard prieš Daniją* (peticijos Nr. 49017/99); 2009 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Sorvisto prieš Suomiją* (peticijos Nr. 19348/04)). Išvadą dėl konkretaus proceso atitikties Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimams visada lemia kriterijų visumos vertinimas.

Pažymėtina ir tai, kad Konvencijos 6 straipsnyje nenumatyta teisė į apeliaciją. Ši teisė baudžiamosiose bylose numatyta Konvencijos Protokolo Nr. 7 2 straipsnyje. EŽTT yra pažymėjęs, kad nors teisė į apeliaciją Konvencijos 6 straipsnyje nėra numatyta, tuo atveju, kai valstybė tokią teisę numato nacionalinėje teisėje, jai taikomos 6 straipsnyje nustatytos garantijos (1970 m. sausio 17 d. sprendimas byloje *Delcourt prieš Belgiją* (peticijos Nr. 2689/65)). Tai, kaip šios garantijos taikomos, priklauso nuo apeliacinio proceso ypatumų; turi būti atsižvelgiama į proceso pagal nacionalinę teisę visumą, apeliacinės institucijos vaidmenį jame, jos turimus įgaliojimus, proceso šalių interesų apsaugos ypatumus (1987 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *Monnell ir Morris prieš Jungtinę Karalystę* (peticijų Nr. 9562/81, 9818/82)). Jei apeliacinės instancijos teismas yra įgaliotas spręsti tiek fakto, tiek teisės klausimus, paprastai tokio proceso metu asmeniui turi būti suteikiama tokio pat lygio teisės į teisingą teismą apsauga, kaip ir pirmosios instancijos teisme (1988 m. gegužės 26 d. sprendimas byloje *Ekbatani prieš Švediją* (peticijos Nr. 10563/83); 2007 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Muttillainen prieš Suomiją* (peticijos Nr. 18358/02)).

Pažymėtina ir tai, kad EŽTT praktikoje teisė į pagrįstą (argumentuotą) sprendimą yra teisės į teisingą teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį sudedamoji dalis. Teisė į pagrįstą (argumentuotą) sprendimą yra susijusi su platesne garantija – tinkamu teisingumo įgyvendinimu.

Kartu ji apima asmens galimybę paduoti skundą aukštesnės instancijos teismui, žinant konkrečius motyvus, kuriais teismas rėmėsi priimdamas atitinkamą sprendimą, taip pat galimybę priimtą sprendimą peržiūrėti aukštesnės instancijos teismui (2007 m. vasario 22 d. sprendimas byloje *Tatishvili prieš Rusiją* (peticijos Nr. 1509/02)). Pagrįstas (argumentuotas) teismo sprendimas užtikrina visuomenės teisę žinoti, ar konkrečiu atveju teisingumas buvo įvykdytas tinkamai (žr. *mutatis mutandis* 2001 m. rugsėjo 27 d. sprendimą byloje *Hirvisaari prieš Suomiją* (peticijos Nr. 49684/99)).

24.2. Pagal EŽTT praktiką Konvencijai savaime neprieštarauja teismo įgaliojimai savo iniciatyva keisti nusikalstamos veikos kvalifikavimą, *inter alia* pritaikant baudžiamąjį įstatymą, kuriame numatytas sunkesnis nusikaltimas.

EŽTT jurisprudencijoje pripažįstama, kad Konvencijoje įtvirtintos gynybos teisės yra pažeidžiamos tuo atveju, jeigu žemesnės instancijos teismo nuosprendžiu keičiant veikos kvalifikavimą kaltinamasis nėra iš anksto informuojamas apie tai, todėl dėl pakeisto kaltinimo negali pateikti gynybos argumentų, o aukštesnės instancijos teismas bylą nagrinėja tik teisės aspektu, t. y. nuteistasis neturi visavertės galimybės šiame teisme patikrinti ir nustatyti faktų, reikšmingų kvalifikuojant veiką (2006 m. balandžio 20 d. sprendimas byloje *I. H. ir kiti prieš Austriją* (peticijos Nr. 42780/98); 2006 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje *Mattei prieš Prancūziją* (peticijos Nr. 34043/02)). Tačiau, jeigu tokiais atvejais gynyba turi galimybę ginčyti naują kvalifikavimą fakto ir teisės aspektu, minėtos teisės pripažįstamos užtikrintomis (2002 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Sipavičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 49093/99); 2004 m. birželio 24 d. nutarimas dėl priimtino byloje *Balette prieš Belgiją* (peticijos Nr. 48193/99); 2006 m. vasario 7 d. nutarimas dėl priimtino byloje *Virolainen prieš Suomiją* (peticijos Nr. 29172/02)).

Taigi pagal EŽTT praktiką teismas gali savo iniciatyva pakeisti nusikalstamos veikos kvalifikavimą, *inter alia* pritaikyti baudžiamąjį įstatymą, kuriame numatytas sunkesnis nusikaltimas, tačiau kaltinamasis turi būti iš anksto informuojamas apie tai ir turi turėti galimybę dėl pakeisto kaltinimo pateikti gynybos argumentus. Tais atvejais, kai kaltinamasis nėra informuojamas apie galimą veikos kvalifikavimo pakeitimą ir neturi galimybės dėl pakeisto kaltinimo pateikti gynybos argumentų, lemiamą reikšmę turi tai, ar kaltinamasis turės teisę teisės ir fakto aspektu apskusti pakeistą kaltinimą aukštesnės instancijos teismui.

IV

BPK 320 straipsnio 4 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija),

326 straipsnio 1 dalies 4 punkto (2007 m. birželio 28 d. redakcija)

nuostatų atitikties Konstitucijai vertinimas

25. Pareiškėjas prašo ištirti, ar BPK 320 straipsnio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija) tiek, kiek ja draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka pagal nuteistojo apeliacinį skundą

nagrinėjančiam teismui pabloginti kito nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį nesant dėl to prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo skundo, neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pareiškėjo abejonės ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktimi Konstitucijai grindžiamos tuo, kad dėl jo gali susidaryti tokia situacija, kad apeliacinės instancijos teismas, atlikęs įrodymų tyrimą ir nustatęs kitokias faktines aplinkybes, nei nustatė pirmosios instancijos teismas, privalėtų priimti akivaizdžiai neteisingą, kartu ir neteisėtą sprendimą, nes neturėtų teisinės galimybės nei pats įvertinti kito nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta, kaltės, nei grąžinti baudžiamosios bylos pirmosios instancijos teismui iš naujo nagrinėti ar prokurorui naujam kaltinamajam aktui surašyti.

26. Šiame nutarime minėta, kad:

- pareiškėjo ginčijamą BPK 320 straipsnio 4 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytuoju BPK 326 straipsnyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) matyti, kad baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjantis teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, kai nėra atitinkamo prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo skundo, negali pakeisti pirmosios instancijos teismo nuosprendžio arba panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendžio ir priimti naujo;

- pagal BPK 326 straipsnio 1 dalies 4, 5 punktus (2007 m. birželio 28 d. redakcija) baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjantis teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, neturi teisinio pagrindo panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui arba perduoti ją prokurorui;

- pagal BPK 314 straipsnio 4 dalį (2007 m. birželio 28 d. redakcija), pasibaigus terminui, per kurį galima prašyti priėmusį nuosprendį teismą atnaujinti praleistą apeliacinio skundo padavimo terminą, prokuroras, privatus kaltintojas, nukentėjusysis ir civilinis ieškovas nebeturi teisinės galimybės, gindami savo arba viešąjį interesą, paduoti apeliacinio skundo, nors, baudžiamąją bylą apeliacine tvarka pagal nuteistojo apeliacinį skundą nagrinėjančiam teismui ištyrus naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali

lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, galėtų atsirasti pagrindas paduoti tokį skundą;

– pagal BPK 367 straipsnio 3 dalį (2014 m. kovo 13 d. redakcija) prokuroras, privatus kaltintojas, nukentėjusysis ir civilinis ieškovas neturi teisinės galimybės, remdamiesi apeliacinės instancijos teismo ištirtais naujais ar pirmosios instancijos teismo jau tirtais įrodymais, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, gindami savo arba viešąjį interesą, kreiptis į kasacinės instancijos teismą, siekdami pabloginti asmens, dėl kurio nebuvo paduotas apeliacinis skundas, padėtį arba asmens, dėl kurio buvo paduotas apeliacinis skundas, padėtį pabloginti labiau, nei buvo prašoma skunde;

– pagal BPK 443 straipsnio 1 dalį, 444 straipsnio 1 dalies 4 punktą, jeigu baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui būtų buvusios žinomos ar būtų galėjusios būti žinomos kitokios aplinkybės, nei nustatė pirmosios instancijos teismas, įsiteisėjus apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiui ar nutarčiai nebūtų teisinio pagrindo dėl jų panaikinti nuosprendį ar nutartį ir atnaujinti baudžiamąją bylą.

27. Aiškinant Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies nuostatas, konstitucinį teisinės valstybės principą pažymėta, kad:

– pagal Konstituciją valstybė, kaip visos visuomenės organizacija, privalanti garantuoti viešąjį interesą, *inter alia* Konstitucijos saugomų ir ginamų vertybių, kiekvieno asmens ir visos visuomenės veiksmingą apsaugą nuo nusikalstamų kėsinių, turi priedermę imtis įvairių teisėtų priemonių, užkertančių kelią nusikaltimams, ribojančių ir mažinančių nusikalstamumą; ji tai turi daryti veiksmingai; jeigu valstybė nesiimtų deramų veiksmų, kuriais būtų siekiama užkirsti kelią nusikaltimams, būtų griauamas pasitikėjimas valstybės valdžia, įstatymais, didėtų nepagarba teisei tvarkai, įvairiems socialiniams institutams;

– ši iš Konstitucijos kylanti valstybės priedermė suponuoja įstatymų leidėjo pareigą baudžiamojo proceso santykius įstatymu sureguliuoti taip, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos greitai atskleisti ir išsamiai ištirti nusikalstamas veikas, teisingai nubausti nusikalstamas veikas padariusius asmenis (ar kitaip pagal įstatymą išspręsti jų baudžiamosios atsakomybės klausimą);

– pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų neleidžiama teismui, atsižvelgus į visas turinčias reikšmės bylos aplinkybes ir vadovaujantis teise, nenusižengiant iš Konstitucijos kylantiems teisingumo, protingumo imperatyvams, priimti teisingą sprendimą byloje ir šitaip įvykdyti teisingumą; antraip būtų apriboti ar net paneigti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio 1 dalies, kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą, būtų nukrypta

nuo teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisingumą vykdančios institucijos, konstitucinės sampratos, taip pat nuo konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo principų;

- teismas turi pareigą ne tik išsamiai ir nešališkai ištirti visas baudžiamosios bylos aplinkybes, bet ir teisingai taikyti baudžiamuosius įstatymus, *inter alia* tinkamai kvalifikuoti kaltinamojo padarytą nusikalstamą veiką;

- konstitucinė teisingumo samprata suponuoja ne formalų, nominalų teismo vykdomą teisingumą, ne išorinę teismo vykdomo teisingumo regimybę, bet tokius teismo sprendimus (kitus baigiamuosius teismo aktus), kurie savo turiniu nėra neteisingi; vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra tas teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija.

Taip pat minėta, kad pagal Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalį bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos paskirtis – sudaryti prielaidas aukštesnės instancijos teismuose ištaisyti bet kurias fakto (t. y. teisiškai reikšmingų faktų nustatymo ir vertinimo) ar bet kurias teisės (t. y. teisės taikymo) klaidas, kurias dėl kokių nors priežasčių gali padaryti žemesnės instancijos teismas, ir neleisti, kad kokioje nors bendrosios kompetencijos teismų nagrinėtoje civilinėje, baudžiamojoje ar kitos kategorijos byloje būtų įvykdytas neteisingumas; priešingu atveju būtų nukrypta nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, būtų pažeista asmens konstitucinė teisė į tinkamą teismo procesą.

28. Sprendžiant, ar BPK 320 straipsnio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta, neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, kad įstatymų leidėjas nustatė tokią baudžiamųjų bylų proceso tvarką, dėl kurios galima tokia situacija, kad, prokurorui, privačiam kaltintojui, nukentėjusiajam ir civiliniam ieškovui nebeturint teisinės galimybės paduoti ar papildyti apeliacinio skundo, baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjantis teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, ribojamas ginčijamoje nuostatoje atspindinčių baudžiamojo proceso teisės principų *non reformatio in peius* (pagal kurią jis, nagrinėdamas bylą pagal nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, apeliacinį skundą, negali pabloginti apelianto teisinės padėties) ir *tantum devolutum quantum appellatum* (pagal kurią jis turi tikrinti ir vertinti tik apskųstosios pirmosios instancijos teismo sprendimo dalies teisėtumą bei pagrįstumą), negali ištaisyti pirmosios instancijos teismo padarytų fakto (t. y. teisiškai reikšmingų faktų nustatymo ir vertinimo) klaidų, taigi priimti teisingo sprendimo byloje.

Pažymėtina, kad tokia situacija gali susidaryti nagrinėjant bylą ne tik pagal nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, bet ir pagal prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ar civilinio ieškovo apeliacinį skundą.

Tokiu atveju pagal BPK 367 straipsnio 3 dalį (2014 m. kovo 13 d. redakcija) nėra ir teisinės galimybės prokurorui, privačiam kaltintojui, nukentėjusiajam ar civiliniam ieškovui kreiptis į kasacinės instancijos teismą siekiant pabloginti asmens, dėl kurio nebuvo paduotas apeliacinis skundas, padėtį arba asmens, dėl kurio buvo paduotas apeliacinis skundas, padėtį pabloginti labiau, nei buvo prašoma skunde. Pagal BPK 443 straipsnio 1 dalį, 444 straipsnio 1 dalies 4 punktą taip pat nėra teisinės galimybės dėl apeliacinės instancijos teismui buvusių žinomų ar galėjusių būti žinomomis kitokių aplinkybių, nei nustatė pirmosios instancijos teismas, panaikinti įsiteisėjusį nuosprendį ar nutartį ir atnaujinti baudžiamąją bylą.

29. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad galimos tokios situacijos, kad baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjantis teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, ribojamas minėtų baudžiamojo proceso teisės principų, negali pats ištaisyti pirmosios instancijos teismo padarytų teisiškai reikšmingų faktų nustatymo ir (ar) vertinimo klaidų, nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio 1 dalies, kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą suponuoja, kad įstatyme turi būti nustatyti apeliacinės instancijos teismo įgaliojimai tokioje situacijoje perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

29.1. Minėta, kad nuosprendžio panaikinimo ir bylos perdavimo iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui pagrindai yra nustatyti BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkte (2007 m. birželio 28 d. redakcija).

Kaip minėta, pagal šį punktą apeliacinės instancijos teismas priima nutartį panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, jeigu byla išnagrinėjo šališkas pirmosios instancijos teismas arba byla išnagrinėta pažeidžiant BPK 224 ir 225 straipsniuose nustatytas teisingumo taisykles, arba kai apeliacinės instancijos teisme paaiškėja, kad nuteistasis veikos padarymo metu sirgo ar iki nuosprendžio priėmimo pirmosios instancijos teisme susirgo psichikos liga ir jam turėjo būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės; apeliacinės instancijos teismui nesuteikti įgaliojimai panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui kokiais nors kitais, nei nustatytieji šiame punkte, pagrindais.

29.2. Konstatuotina, kad baudžiamojo proceso teisiniu reguliavimu, pagal kurį apeliacinės instancijos teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, ribojamas baudžiamojo proceso teisės principų *non reformatio in peius* ir *tantum devolutum quantum appellatum*, neturi įgaliojimų perduoti bylą iš naujo nagrinėti

pirmosios instancijos teismui, nesudarytos prielaidos teismui priimti teisingą sprendimą byloje (*inter alia* teisingai nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, priteisti teisingą nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą) ir tinkamai įvykdyti teisingumą. Tokiu teisiniu reguliavimu neužtikrinama veiksminga kiekvieno asmens ir visos visuomenės apsauga nuo nusikalstamų kėsinių ir paneigiami iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio 1 dalies, kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą, nukrypstama nuo konstitucinės teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisingumą vykdančios institucijos, sampratos, konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo principų.

29.3. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pabrėžtina, kad pagal Konstituciją teismas turi pareigą ne tik ištirti visas bylos aplinkybes, kurios leistų teismui priimti teisingą ir argumentuotą sprendimą, bet ir priimti šį sprendimą per įmanomai trumpiausią laiką. Ši pareiga suponuoja tai, kad baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjantis teismas, ištyręs įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo, turėtų panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir perduoti bylą jam iš naujo nagrinėti tik tuo atveju, kai nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtis galėtų būti pabloginta iš esmės.

29.4. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog jis, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamos nuostatos, įtvirtintos tame pačiame teisės akte, kurio kitų nuostatų atitiktį Konstitucijai pareiškėjas ginčija, privalo tai konstatuoti (*inter alia* 2014 m. liepos 11 d., 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimai); konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas (jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (*inter alia* 2001 m. lapkričio 29 d., 2015 m. rugsėjo 22 d. nutarimai).

29.5. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punktas (2007 m. birželio 28 d. redakcija) tiek, kiek jame nenustatyti apeliacinės instancijos teismo įgaliojimai, ištyrus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti esminį nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo principams.

30. Tai konstatavus, praranda teisinę prasmę pareiškėjo argumentai, jog dėl BPK 320 straipsnio 4 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nustatyto teisinio reguliavimo gali susidaryti tokia situacija, kad baudžiamąją bylą apeliacine tvarka pagal nuteistojo apeliacinį skundą nagrinėjantis teismas, atlikęs įrodymų tyrimą ir nustatęs kitokias faktines aplinkybes, nei nustatė pirmosios instancijos teismas, privalėtų priimti akivaizdžiai neteisingą, kartu ir neteisėtą sprendimą, nes neturėtų teisinės galimybės nei pats įvertinti kito nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla

nutraukta, kaltės, nei grąžinti baudžiamosios bylos pirmosios instancijos teismui iš naujo nagrinėti ar prokurorui naujam kaltinamajam aktui surašyti.

30.1. Taigi nėra teisinio pagrindo teigti, kad BPK 320 straipsnio 4 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nustatytu teisiniu reguliavimu pažeidžiami Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalis, 109 straipsnio 1 dalis, konstitucinis teisinės valstybės principas.

30.2. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad BPK 320 straipsnio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija) tiek, kiek ja draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka pagal nuteistojo apeliacinį skundą nagrinėjančiam teismui pabloginti kito nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėti nesant dėl to prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo skundo, neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

31. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją reguliuoti baudžiamojo proceso santykius ir gali nustatyti įvairius baudžiamųjų bylų nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme modelius. Tačiau įstatymų leidėjas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų neleidžiama aukštesnės instancijos teismui, atsižvelgus į visas bylos aplinkybes ir vadovaujantis teise bei laikantis iš Konstitucijos kylančių teisingumo, protingumo imperatyvų, priimti teisingą sprendimą byloje ir veiksmingai užtikrinti asmens konstitucinę teisę į tinkamą ir teisingą baudžiamąjį procesą.

Todėl įstatymų leidėjas siekdamas užtikrinti asmens teisę į teismą per įmanomai trumpiausią laiką, teisingo, bylos aplinkybėmis pagrįsto ir argumentuoto teismo sprendimo priėmimą, gynybos teises, ir atsižvelgdamas į pasirinktą baudžiamųjų bylų nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme modelį, gali nustatyti ir kitokius būdus aukštesnės instancijos teismuose ištaisyti bet kurias teisiškai reikšmingų faktų nustatymo ir vertinimo klaidas, kurias dėl kokių nors priežasčių gali padaryti žemesnės instancijos teismas, *inter alia* numatyti teisę prokurorui, privačiam kaltintojui, nukentėjusiajam ir civiliniam ieškovui paduoti apeliacinį skundą (ar papildyti paduotąjį) tais atvejais, kai, ištyrus ir įvertinus įrodymus apeliacinės instancijos teisme, galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą.

32. Kartu pažymėtina ir tai, kad, kaip minėta, konstitucinės teisės į teisingą teismą sudedamoji dalis yra asmens teisė į pagrįstą (argumentuotą) sprendimą, kuri suponuoja būtinybę aukštesnės, *inter alia* apeliacinės, instancijos teismui turėti visas procesines galimybes tinkamai išnagrinėti gautus skundus ir priimti teisingus ir pagrįstus (argumentuotus) sprendimus, o žemesnės instancijos teismų klaidų ištaisyimas ir su tuo susijęs kelio neteisingumui užkirtimas yra būtina prielaida atitinkamos bylos šalių ir visuomenės apskritai pasitikėjimui teismų sistema garantuoti ir skatinti.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 320 straipsnio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija; Žin., 2007, Nr. [81-3312](#)) tiek, kiek ja draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka pagal nuteistojo apeliacinį skundą nagrinėjančiam teismui pabloginti kito nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtį nesant dėl to prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo skundo, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 326 straipsnio 1 dalies 4 punktas (2007 m. birželio 28 d. redakcija; Žin., 2007, Nr. [81-3312](#)) tiek, kiek jame nenustatyti apeliacinės instancijos teismo įgaliojimai, ištyrus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nustatytųjų pirmosios instancijos teismo ir tai gali lemti esminį nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo principams.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas